

FİLİSTİNLİ ÇOCUK TUTUKLULAR

Ahmet Faruk Asa

Referans için: Asa, Ahmet Faruk. "Filistinli Çocuk Tutuklular". İNSAMER Rapor 149. Ağustos 2021.

Rapor

1967 yılından 2020'nin sonuna kadar farklı sürelerle ve gerekçelerle İsrail hapishanelerinde tutulan Filistinlilerin sayısının 1 milyonaya yaklaştığı bildirilmektedir. Bu süreçte İsrail'in tutukladığı Filistinli çocukların (18 yaş altı) sayısının ise 50.000'in üzerinde olduğu kaydedilmektedir. İşgal devletine ait cezaevlerinde hâlihazırda hüküm giymiş Filistinli esir sayısının 4.850 olduğu; tutuklular arasında bulunan küçük yaştaki çocuk sayısının 225, kadın tutuklu sayısının 41, idari tutuklu sayısının ise 540 olduğu belirtilmektedir. Gözaltı ve sorgu merkezlerinde tutulan çocuklar

dışında 14 yaşından küçük oldukları için özel sosyal merkezlerde tutulan çok sayıda Filistinli çocuk olduğu da bildirilmektedir. İsrail makamları tarafından alıkonulan bu çocuklar tüm uluslararası hukuk kurallarına aykırı olarak, temel haklarını ihlal eden ve geleceklerini tehdit eden işkencelere, haksız yargılamalara ve her türlü insanlık dışı muameleye maruz kalmaktadır.

Birleşmiş Milletler'in (BM) 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin 16. maddesinde: "Bir çocuğun özel yaşamına, ailesine, konutuna veya iletişim hakkına keyfî veya hukuka aykırı hiçbir müdahale

yapılamaz, onuruna veya itibarına hukuka aykırı bir saldırıda bulunulamaz.”[1] denilmektedir. Ancak her ne kadar uluslararası sözleşmeler “Çocuğun bu tür zararlardan kanunla korunma hakkı vardır” dese de işgal devleti İsrail, Filistinli çocukları tutuklarken ve yargılarken yaşlarının küçüklüğünü dikkate almadığı gibi, bir şekilde suça karışmış olanlar için özel çocuk mahkemeleri dahi kurmamaktadır.

Ayrıca çocuk mahkûmlara yönelik kararlarını yine uluslararası hukuka aykırı olarak “132 Sayılı Askerî Emir”e dayandıran İsrail yargı sistemine göre, sadece 16 yaşından küçük olanlar çocuk olarak değerlendirilmektedir. Bu uygulama Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1 No.lu maddesiyle açıkça çelişmektedir. [2]

132 Sayılı Askerî Emir: 16 yaşından büyük Filistinli çocukları yetişkin kabul etmektedir[3]

1500 Sayılı Askerî Emir: İsrail işgal güçlerine yaşına bakılmaksızın herhangi bir Filistinliyi 18 gün boyunca mahkemeye çıkarmadan, avukatıyla görüşmesine izin vermeden alıkoyma hakkı veren bir yasal düzenlemedir. Bu emir, İsrail askerî yetkililerinin kararına göre gözaltı süresinin uzatılmasına da izin vermektedir.[4]

101 Sayılı Askerî Emir: 10 veya daha fazla kişiden oluşan bir toplantıya katılmanın cezası

olarak 10 yıla kadar hapis cezasını öngören düzenlemedir. Her türlü toplantıyı siyasi bir gruplaşma olarak gören İsrail, herhangi bir gruplaşmayı da suç kabul etmektedir.

Çocuk Tutuklulara Yönelik Hak İhlalleri

İşgal devleti İsrail 1967'den bu yana aynı bölgede iki ayrı hukuk sistemi işletmektedir. İşgal altında tuttuğu Batı Şeria'da İsraili yerleşimciler sivil hukuk sistemine tabi iken, Filistinliler askerî yasalara göre muamele görmektedir. İsrail, temel adil yargılanma hakkından ve korumasından mahrum ettiği çocukları askerî mahkemelerde sistematik olarak kovuşturan dünyadaki tek ülkedir. Uluslararası kuruluşların rakamlarına göre, 2000 yılından bu yana İsrail askerî yetkilileri yaklaşık 13.000 Filistinli çocuğu gözaltına almış, sorgulamış, yargılamış ve hapse atmıştır.[5]

BM Çocuklara Yardım Fonu'nun (UNICEF) hazırladığı Children in Israeli Military Detention Observations and Recommendations adlı raporda, İsrail askerî gözaltı sistemindeki kötü muamelenin “süreç boyunca yaygın, sistematik ve kurumsallaşmış” olarak uygulandığı belirtilmektedir.[6]

İsrail işgal rejimi tarafından tutuklanan Filistinli çocuklar, sorguya genellikle gözleri bağlı, korkmuş ve uykusuz bırakılmış olarak

getirilmekte; çocuklara sözlü taciz, tehdit, bazı durumlarda işkenceye varan fiziksel ve psikolojik şiddet uygulanmaktadır. İsrail askerî hukuku, sorgulama sırasında avukat tutma hakkı sağlamadığından askerî mahkeme yargıçları, zorlama veya işkence yoluyla elde edilen ifadeleri kabul etmektedir.

Çocuk Hakları Komitesi, İşkenceye Karşı Komite, Keyfî Gözaltı Çalışma Grubu ve Genel Sekreter'in Çocuklar ve Silahlı Çatışma Özel Temsilcisi dâhil olmak üzere BM kurumlarının çeşitli derecelerde çağrılarına rağmen İsraili yetkililer, Filistinli çocuk tutuklulara yönelik hukuksuz uygulamalarını ısrarla sürdürmektedir. İşgal devletinin bu konuda şimdiye kadar yaptığı sözde reformlar ise, gerçekçi ve kökten çözüm yerine geçici ve göz boyamaya yönelik adımlar olmaktan öteye gitmemiştir.

Mutlak Hak Mahrumiyeti

Din, dil, milliyet ve cinsiyet farkı gözetmeksizin her çocuk uluslararası hukukun öngördüğü temel haklara sahiptir. Ne var ki keyfî tutuklanmama, tutuklama nedenini bilme, avukat tutma, ailenin çocuğun tutuklanma nedenini ve tutulduğu yeri bilme, görüşme, suçlamaya itiraz etme, dış dünyayla iletişim kurma, gözaltında insani muamele hakkı gibi birçok temel hak, İsrail tarafından yok sayılmaktadır.

İsrail askerî makamları, tutuklanan yahut

gözaltına alınan Filistinli çocukların en temel haklarını hiçe sayarak onları "sabotaj projesi" olarak görmekte; çeşitli işkencelere ve dayığa maruz bırakma, uykudan ve yemekten mahrum bırakma, tehdit, hakaret, ziyaretçilerin engellenmesi, İsrail adına casusluk yapmaya zorlama gibi türlü psikolojik ve fiziksel şiddet metotları uygulamaktadır.

İrk Ayrımcılığı

İsrail işgal rejimi, Filistinli çocuklara karşı ırk ayrımcılığı politikası izlemekte ve Filistinli çocukları İsraili çocukların sahip olduğu adil yargılanma garantisi olan bir sistemle yargılamamaktadır.

İsrail, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve uluslararası hukuk uyarınca çocukların tutuklanması ve yargılanması için uygun adli güvenceler sağlamayükümlülüklerinin aksine hareket ederek, Filistinli çocuklara karşı ırkçı askerî kurallar uygulamaktadır. Asgari adil yargılama standartlarından yoksun mahkemeler, özellikle de işgal makamlarının 12 yaşından küçük çocukların gözaltına almasına izin veren emirleri, uluslararası hukukun ve temel insan haklarının açık bir ihlalidir.

Olumsuz Cezaevi Koşulları

İsrail hapisanelerinde ve gözaltı merkezlerindeki Filistinli çocuklar, asgari uluslararası standartlardan yoksun

ortamlarda, insanlık dışı gözaltı koşullarında tutulmaktadır. Yetersiz ve kalitesiz gıda, kötü hijyen koşulları, aşırı kalabalık ortamlar, yeterli havalandırma ve aydınlatmanın yapılmadığı odalara kapatılma, tıbbi ihmal, böcek vb. zararlılara maruz bırakma, kıyafet eksikliği, dış dünyadan koparma, ailelerin ziyaretinin engellenmesi, yetişkinlerle birlikte gözaltı, sözlü taciz, dayak, izolasyon, toplu cezalandırma gibi uygulamalar en sık görülen olumsuzluklardır.

Yüksek Cezalar

Çocuk mahkûmlara uygulanan hükümlere bakıldığında İsrail makamlarının çocukların gözaltına alınmasını son çare olarak görmedikleri açıkça anlaşılmaktadır. Örneğin İsrail askerlerine taş attığı gerekçesiyle 6 aydan 18 ay kadar hapis cezası alan çocukların yanı sıra farklı suçlamalarla müebbet hapis cezasına dahi çarptırılan Filistinli çocuklar vardır. İsrail hapishanelerinde tutulan çocukların önemli bir kısmı, 5 ila 15 yıl hapis cezasına çarptırılmış durumdadır.

İsrail, çocukları askerî mahkemelerde yargılayan tek ülkedir. Her yıl yüzlerce Filistinli çocuk bu mahkemelerde yargılanmaktadır. Uluslararası kuruluşların verdiği rakamlarına göre, 2000 yılından bu yana İsrail askerî yetkilileri yaklaşık 13.000 Filistinli çocuğu gözaltına almış, sorgulamış ve büyük bölümünü hapse atmıştır. Tutuklanan Filistinli çocukların tümü İsrail

askerî mahkemelerinde yargılanmıştır.[7]

Mali Cezalar

İsrail makamları, tutukluları haksız ve fahiş para cezalarına çarptırarak Filistinli tutsaklar üzerinden düzenli gelir sağlamaktadır. Çocuk mahkûmlar da bu bağlamda önemli hak ihlallerine maruz kalmaktadır. Bu durum, siyonist işgali altındaki Filistin topraklarında zorlu ekonomik koşullar altında yaşayan Filistinli ailelere ciddi ekonomik yükler getirmektedir.

Tedavi Edilmeyen Tutsak Çocuklar

İsrail hapishanelerindeki tutsak çocuklar sağlık hizmetlerinden ve uygun tıbbi tedaviden de mahrum bırakılmaktadır. Tutuklanan çocukların ifadelerine göre, cezaevi yetkilileri ve yönetimleri hasta çocukları cezaevi kliniklerine götürmeyi reddetmekte; hastaneye götürülenler çocukların çoğu da doktor ve hemşirelerin dayak, hakaret ve tacizine maruz kalmaktadır. İsrail ayrıca cezaevlerinde daimi bir doktor da bulundurmamaktadır. İşgal devleti yetkilileri Filistinli çocukların sağlık problemlerini göz ardı etmekte, acil ameliyat gerektiren durumlarda dahi çocukların tedavilerini yaptırmamaktadır. Hapishanelerde göz, kulak vb. hastalığı olanların yanı sıra şarapnel veya mermi yaralanmaları sebebiyle ameliyat olması gereken çocuklarla zihinsel ve ruhsal hastalığı olan çocuklar da bulunmaktadır. Tutuklular Bakanlığı'nın istatistiklerine göre,

çocuk mahpusların yakalandığı hastalıkların yaklaşık %40'ı gözaltındaki kötü koşullardan, hijyen eksikliğinden, yetersiz ve kalitesiz gıdadan kaynaklanmaktadır.[8]

İsrail hapisane yönetimi -ister orduya ister Hapishaneler İdaresine bağlı olsun- hasta tutukluların, özellikle esir çocukların tıbbi hizmetlere erişimine ilişkin uluslararası kurallarla belirlenen haklarını açıkça ihlal etmektedir. Cezaevi idaresi, cezaevi kliniklerinde uzman bir doktor görevlendirmemekte, genellikle sadece bir hemşire bulundurmaktadır. İşgal devletinin kasıtlı ihmal uygulamaları kapsamında hasta çocukların sağlık merkezlerine götürülmeleri ertelenmekte; bu durum çocuklar arasında hastalıkların artmasına sebep olmaktadır. Ayrıca çocukların tutulduğu cezaevlerinde böcek ve farelerin yaygın olması da bulaşıcı cilt hastalıklarının yayılmasına yol açmaktadır.

Hakların Reddi

İşgal devleti makamları, esir çocukları uluslararası sözleşmeler ve insan hakları anlaşmaları ile kendilerine tanınan en temel haklardan dahi mahrum bırakmaktadır. Keyfî tutuklanmaya maruz kalmak bir yana tutuklanma sebebini bilme hakkı, avukat tutma hakkı, ailenin çocuğunun tutuklanma sebebini ve yerini bilme hakkı, hâkim önüne çıkarılma hakkı, suçlamaya itiraz etme hakkı, dış dünyayla temas hakkı ve gözaltına alınan çocuğun onurunu koruyan insani muamele

hakkı gibi temel haklar, İsrail tarafından Filistinli çocukların elinden alınan temel haklar arasındadır.

Çocuk mahpusların askerî cezaevlerine yerleştirilmesi, Çocukun Haklarına Dair Sözleşme'nin 33. maddesini açıkça ihlal etmektedir: "Taraflar devletler, çocukları yasa dışı kullanımdan korumak için yasal, idari, sosyal ve eğitsel önlemler dâhil tüm uygun önlemleri alacaklardır."[9]

Özetle İsrail, Filistinli çocukların uluslararası anlaşmalarla sınırları çizilmiş ve net standardı olan haklarını pervasızca gasp etmektedir.

Çocukların İfadeleri

İşgal devleti hapishanelerinde tutulan çocukların ifadelerinden edinilen bilgiler ışığında, tutuklanmaları esnasında ve sonraki gözaltı sürecinde maruz kaldıkları acımasız ve ahlaksız yöntemlerden bazıları şunlardır:[10]

1. Askerler tarafından tüfikle ve tekmeyle dövülme ve üzerlerine basılması.
2. Polis köpeklerinin üzerlerine salınması.
3. Tutuklama operasyonları sırasında reşit olmayanların canlı kalkan olarak kullanılması.
4. Sorgulamalar sırasında işkence, gölgeleme, hakaret ve tehdide maruz bırakılma.

5. Yaralı veya hasta çocukların tedaviye göndermeden önce uzun süre bekletilmesi.
6. Sağlık durumları kötü olan yaralıların hastane yerine soruşturma merkezlerine nakledilmeleri.
7. Dayak, işkence ve aile bireylerini tutuklama tehditleri altında itirafa zorlama.
8. Hücre hapsiyle tecrit etme; ebeveynlerin ve avukatların ziyaretine izin vermeme.
9. Hastaneye götürülen yaralı çocukların kötü muamele edilerek zorla yataklarına bağlanması.

İsrail makamları, cezası sona ermek üzere olan bazı tutukluları sözde iyi niyet göstergesi olarak serbest bırakırken, bu uygulamaya dâhil edilmeyen yüzlerce çocuk, hasta, kadın ve yaşlı mahkûm haksız ve hukuksuz olarak hapishanelerde tutulmaya devam etmektedir. Çocukların tutuklanması, işgal devleti yetkililerinin Filistinli sivillere uyguladığı kapsamlı kontrol politikasının bir parçasıdır. Eldeki veriler, İsrail makamlarının çocukların tutuklanmasını son adım ve mümkün olan en kısa süre için ele almadıklarını, aksine daha çok uluslararası hukuku kendi çıkarları adına kullanabilmek için çocukları sabotajcı gösterme çabası içinde olduklarını ortaya koymaktadır. Yer yer iyi niyet çabası gibi sunulan, aslında başından sonuna kadar

insan haklarına ve hukuka aykırı olan serbest bırakmaların arkasındaki asıl amaç da mesnetsiz iddialarla tutuklanan insanlarla doldurulmuş olan cezaevlerindeki aşırı kalabalığı azaltmaktır.

İsrail işgal güçlerinin çocukları ve özellikle Filistin Ulusal Yönetimi'nin kontrolü altındaki bölgelerden gelen Filistinlileri tutuklarken ya da gözaltına alırken uyguladığı yasalar ve askerî emirler, 1945 Olağanüstü Yasası'na dayandırılmaktadır. Oysa ki Filistin Anayasası'nın yürürlüğe girmesiyle bu yasa yürürlükten kalkmıştır. Ancak işgal devleti İsrail, bu durumu göz ardı etmeye devam etmektedir.

Uluslararası kuruluşlar, 1 Ocak 2014 ile 31 Aralık 2019 tarihleri arasında İsrail makamlarınca tutuklanan 752 çocuğun tutuklanma, sorgulama ve gözaltı deneyimlerini anlatan yeminli ifadelerini kayıt altına almıştır. Bu ifadelerin ortaya koyduğu gerçekler aşağıda sıralanmıştır:[11]

- Yarısından fazlası gece tutuklanmıştır.
- %75'i İsrail güçlerinin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır.
- %87'si tutuklanma nedeni hakkında bilgilendirilmemiştir.
- %95'inin elleri ve ayakları bağlanmıştır.
- %84'ünün gözleri bağlanmıştır.

- %72'si fiziksel şiddete maruz kalmıştır.
- %61'i tutuklanmaları sırasında veya sonrasında sözlü tacize, küçük düşürmeye veya yıldırmaya maruz kalmıştır.
- %48'i tutuklandıkları yerden askerî bir araçla nakledilmiştir.
- %75'i çıplak aranmıştır.
- %46'sı yiyecek ve sudan mahrum bırakılmıştır.
- %32'sinin tuvalete erişimi engellenmiştir.
- %70'i hakları konusunda gerektiği gibi bilgilendirilmemiştir.
- %96'sı bir aile üyesi olmadan sorguya çekilmiştir.
- %52'sine çoğu Filistinli çocuğun anlamadığı İbranice hazırlanmış bir belge imzalatılmış veya gösterilmiştir.
- %35'i tehdit edilmiş veya zorlanmıştır.
- %21'i stres pozisyonlarına maruz bırakılmıştır.
- %18'i iki veya daha fazla gün boyunca sorgulama amacıyla hücre hapsinde tutulmuştur.

Sistematik ve İdari Tutuklamalar

Özellikle son aylarda yaşanan gelişmelerden sonra Filistinli çocuk ve gençlere yönelik tutuklamaların oranı çok ciddi şekilde

artmıştır. En yüksek sayıda tutuklama, 3.100 tutuklama ile Mayıs 2021'de yapılmıştır. Kudüs şehri, 83'ü kadın, 394'ü çocuk olmak üzere toplam 1.699 tutuklama ile yılın başından haziran ayına kadar en yüksek sayıda tutuklamanın yapıldığı şehir olmuştur. Kudüs'te çocukların gözaltına alınması, buradaki Filistinlilerin yaşadığı en önemli sorunlardan biridir. İşgal güçleri tarafından gözaltına alınan çocuklar genellikle kefaletle veya ev hapsi koşuluyla serbest bırakılmaktadır.[12]

İşgal güçleri Filistinli çocukları gecenin geç saatlerinde evlerinden almakta ve tehditle sindirerek itirafa zorladıkları sorgu merkezlerine götürmektedir. Uzun saatler boyunca yiyecek ve su verilmeyen çocuklar, hakaretler ve müstehcen ifadelerle aşağılanmakta ve içeriğini bilmedikleri İbranice yazılmış belgeleri imzalamaya zorlanmaktadır. Çocukların sorgulanması sırasında yanlarında bir ebeveynin bulundurulması yasal haklardan olmasına rağmen Filistinli çocuklar bu haktan da mahrum bırakılmakta, gözaltında tutuldukları süre boyunca işgal güçlerinin her türlü kötü muamelesine maruz kalmaktadır.

Son dönemde de gözaltında tutulan çocukların çoğunun koronavirüs bahanesiyle aileleriyle görüşmeleri engellenmiş, hatta telefonla iletişim kurmalarına bile izin verilmemiştir. [13]

İsrail “idari tutukluluk” adını verdiği uygulamayla Filistinlileri istihbarata dayalı olarak bir ila altı aya kadar alıkoyabilmektedir. Tutuklunun “İsrail’in güvenliği için tehlike teşkil ettiğine” karar verilmesi hâlinde, askerî hâkim, suç isnadında bile bulunmadan tutukluluk süresini beş yıla kadar uzatabilmektedir.[14] Özellikle idari tutukluluk kararları, işgalin kamusal baskı aracı olarak kullanılmasında en büyük işlevi gören mekanizmalardan biridir. Son dönemde 16 Filistinli, İsrail’in idari tutukluluk uygulamasını protesto etmek amacıyla “açlık grevi” başlatmıştır. İdari tutukluluk adı altında yapılan hukuksuz faaliyetlerin bir an önce son bulmasını isteyen Filistinliler, uluslararası kamuoyunun sessizliği karşısında seslerini duyurmak için son çare olarak bu yola başvurmuştur.[15]

Güncel Tutuklu Durumu

Esirler ve insan hakları alanında faaliyet gösteren kurumlar, işgal güçlerinin 2021 yılının ilk altı ayında 5.426 Filistinliyi tutukladığı bilgisini paylaştı. Söz konusu kurumların işgal güçlerinin tutuklamalarına ilişkin hazırladıkları raporda, tutuklananlardan 854’ünün çocuk, 107’sinin kadın, 680’inin ise idari tutuklu olduğu

belirtildi. Sadece haziran ayında 92’si çocuk, 24’ü kadın olmak üzere toplam 615 kişinin tutuklandığı, bu dönemdeki idari gözaltı kararlarının sayısının ise 65 olduğu açıklandı.

Bu süreçteki en yüksek tutuklama oranı 3.100 tutuklama ile Mayıs 2021’de gerçekleşirken, Kudüs şehri 83’ü kadın, 394’ü çocuk olmak üzere 1.699 tutuklama ile yılın başından haziran ayına kadar en yüksek tutuklamanın yapıldığı şehir oldu.

Bu döneme ait rakamlar geçen yılın ortasına kadar kaydedilen tutuklama sayılarıyla karşılaştırıldığında, bölgede tutuklamaların iki katına çıktığı görülmekte.[16]

Mayıs 2021’de yapılan ateşkesle beraber Filistin’de yeni bir döneme girilmiş oldu. Bu süreçte doğrudan saldırılarını perdeleyecek şekilde kamusal baskılamaların dozunu daha da arttıran siyonist İsrail rejimi, bölgede yeni Yahudi yerleşimleri kurmak için Filistinlilerin yaşamlarını zorlaştırarak göç etmelerini sağlamak amacıyla uyguladığı yıldırma siyasetini şiddetlendirdi. Bu durumun yansımaları son zamanlarda özellikle Kudüs merkezli olmak üzere Batı Şeria’da Filistinli gençlere yönelik tutuklamaların önemli ölçüde artmasıyla kendini gösterdi.

SON NOTLAR

3. <https://www.unicef.org/turkey/en/convention-rights-child>

1. <https://www.unicef.org/turkey/en/convention-rights-child>

2. https://info.wafa.ps/ar_page.aspx?id=3790

3. https://www.addameer.org/israeli-military_judicial_system/military_orders

4. https://www.addameer.org/israeli-military_judicial_system/military_orders

5. <https://www.dci-palestine.org/issues>

6. <https://www.unicef.org/sopep/sopep-reports/children-israeli-military-detention>

7. https://www.dci-palestine.org/military_detention

8. https://info.wafa.ps/ar_page.aspx?id=3790

9. <https://www.unicef.org/turkey/en/convention-rights-child>

10. https://info.wafa.ps/ar_page.aspx?id=3790

11. https://www.dci-palestine.org/military_detention

12. <https://www.dci-palestine.org/>

13. <https://www.alahednews.com.lb/article.php?id=30240&cid=126>

14. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinden-israil-hapishanelerindeki-idari-tutukluluk-uygulamasina-karsikampanya/2328405>

15. <https://english.palinfo.com/news/2021/8/8/13-Palestinian-prisoners-on-hunger-strike>

16. <https://turkish.palinfo.com/news/2021/7/17/srail-den-Filistinlilere-y-nelik-2021-in-ilk-yar-s-nda5-bin-426-tutuklama>